

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА від 1 березня 2007 р. N 303 Київ

Про затвердження Правил відтворення лісів

{ Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ
N 748 ([748-2013-п](#)) від 07.08.2013
N 1065 ([1065-2019-п](#)) від 04.12.2019
N 826 ([826-2020-п](#)) від 09.09.2020
N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

Кабінет Міністрів України **п о с т а н о в л я є**:

1. Затвердити Правила відтворення лісів, що додаються.

2. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Кабінету Міністрів України від 16 січня 1996 р. N 97 ([97-96-п](#)) "Про затвердження Правил відновлення лісів і лісорозведення" (ЗП України, 1996 р., N 6, ст. 185).

Прем'єр-міністр України

В.ЯНУКОВИЧ

Інд. 22

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 1 березня 2007 р. N 303

ПРАВИЛА відтворення лісів

1. Ці Правила регулюють відносини щодо відтворення лісів, спрямованих на створення високопродуктивних та з високими захисними властивостями деревостанів шляхом розроблення і проведення комплексу лісівничих та агротехнічних заходів.

Ці Правила є обов'язковими для виконання власниками лісів чи постійними лісокористувачами, а також орендарями та користувачами земельних ділянок, на яких розташовано полезахисні лісові смуги.
{ Пункт 1 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

1-1. У цих Правилах терміни вживаються у такому значенні:

лісокультурна площа - ділянка землі, призначена для створення лісових культур;

лісонасіннєве районування - розподіл території країни чи її регіону на відносно однорідні частини за природними чинниками з метою використання насіння певного еколого-географічного походження для закладення лісових насаджень;

лісокультурне районування - розподіл території країни чи її регіону на частини виходячи із сукупності однорідних кліматичних і ґрунтових умов, за якими визначаються типи створюваних лісових культур.

Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в Лісовому кодексі України (3852-12), Законах України "Про насіння і садивний матеріал" (411-15), "Про охорону земель" ([962-15](#)) та інших нормативно-правових актах, прийнятих відповідно до них.

{ Правила доповнено пунктом 1-1 згідно з Постановою КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

2. Відтворення лісів здійснюється власниками лісів чи постійними лісокористувачами на лісових ділянках шляхом відновлення лісових ділянок, що були вкриті лісовою рослинністю, а на землях, що раніше не були зайняті лісом та є придатні для створення лісових насаджень, - шляхом лісорозведення, а також орендарями та користувачами земельних ділянок, на яких розташовано полезахисні лісові смуги.

Лісорозведення проводиться шляхом створення лісових культур або сприяння природному поновленню на придатних для створення лісів землях, не вкритих лісовою рослинністю.

Відтворення лісів здійснюється з урахуванням:

екологічних умов провадження планованої діяльності, встановлених висновком з оцінки впливу на довкілля;

додаткових заходів із запобігання, зменшення (пом'якшення), усунення, обмеження впливу господарської діяльності на довкілля за результатами післяпроектного моніторингу в рамках оцінки впливу на довкілля;

обмежень та вимог, установлених проектами створення, положеннями і проектами організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду України;

режиму в межах охоронних зон для збереження біорізноманіття у лісах, а також режиму в межах охоронних зон для збереження об'єктів Червоної книги України;

обмежень та вимог, установлених у рамках проведення лісової сертифікації.

Заходи з відтворення лісів не проектуються та не здійснюються у місцях перебування (зростання) об'єктів Червоної книги України у випадку, якщо причиною зміни чисельності таких об'єктів є розорювання, заліснення або інші дії, які передбачають пошкодження ґрунтового покриву.

{ Пункт 2 в редакції Постанови КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

3. На лісових ділянках, зайнятих чагарниками, низькопродуктивними і малоцінними насадженнями, на яких можливе вирощування більш цінних та високопродуктивних деревостанів, відновлення лісів здійснюється шляхом реконструкції насаджень лісокультурними методами.

4. Землі для лісорозведення виділяються в порядку, встановленому земельним законодавством.

5. Обсяги робіт щодо відновлення лісів і лісорозведення, створення захисних насаджень лінійного типу визначаються на підставі матеріалів лісовпорядкування або спеціального обстеження, що проводиться власником лісів чи постійним лісокористувачем, а також орендарем та користувачем земельних ділянок, на яких розташовано полезахисні лісові смуги, з урахуванням необхідності збереження природних екосистем.

Відновлення лісів та лісорозведення здійснюються у спосіб, що забезпечує створення стійких до кліматичних змін лісів з високими захисними властивостями, здатними до запобігання виникненню явищ водної та вітрової ерозії, з урахуванням недопущення інвазійних видів дерев у природні екосистеми.

Заборонено здійснювати відтворення лісів інвазійними видами дерев, які включені до переліку інвазійних видів дерев із значною здатністю до неконтрольованого поширення, затвердженого Міндовкілля.

{ Пункт 5 в редакції Постанови КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

6. Відтворення лісів повинно забезпечувати:

раціональне використання лісових ділянок;

поліпшення якісного складу лісів, підвищення їх продуктивності та біологічної стійкості;

підвищення водоохоронних, ґрунтозахисних, санітарно-гігієнічних та інших корисних властивостей лісів;

досягнення оптимальної лісистості шляхом створення в максимально короткі строки нових насаджень найбільш економічно та екологічно доцільними способами і технологіями.

7. Відтворення лісів повинно здійснюватися з урахуванням екологічних, соціально-економічних та природно-кліматичних умов регіону і передбачати цільове вирощування:

водоохоронних насаджень на берегах річок, навколо озер, водоймищ, у зонах відводу каналів;

ґрунтозахисних насаджень у ярах, балках, на крутосхилах, луках, інших непридатних для використання в сільському господарстві землях, а також полезахисних лісових смуг;

захисних лісових насаджень у смугах відводу залізниць, автомобільних доріг тощо;

рекреаційно-оздоровчих насаджень у зелених зонах населених пунктів, промислових об'єктів та в місцях масового відпочинку і оздоровлення населення;

експлуатаційних насаджень для задоволення потреб суспільства у лісових ресурсах.

8. Відтворення лісів у всіх природно-кліматичних зонах здійснюється на лісотипологічній основі відповідно до потенційних лісорослинних умов, природно-кліматичних умов з дотриманням вимог лісокультурного (лісонасінневого) районування.

{ Пункт 8 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

9. Проектування лісокультурних об'єктів, на яких передбачається відтворення лісів, проводиться на основі актів огляду місць рубок, передачі земель під захисне лісорозведення, матеріалів обстеження ділянок лісокультурного фонду з урахуванням наукових рекомендацій та передового досвіду.

{ Пункт 9 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

{ Пункт 10 виключено на підставі Постанови КМ N 748 ([748-2013-п](#)) від 07.08.2013 }

11. Відтворення лісів здійснюється за державними програмами і проектами, які передбачають застосування найбільш доцільних способів створення в найкоротші строки високопродуктивних лісів з господарсько цінних деревних і чагарникових порід.

12. Відтворення лісів забезпечується природним способом (природне поновлення), штучним способом (створення лісових культур методом садіння садивного матеріалу, висівання насіння або поєднання методів садіння та висівання) і комбінованим способом (природне поновлення та створення лісових культур).

Вибір способу відтворення лісів здійснюється з урахуванням лісорослинних умов та особливостей відповідної лісокультурної площі власником лісів або постійним лісокористувачем.

{ Пункт 12 в редакції Постанови КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

13. На ділянках, які мають відповідні ґрунтово-кліматичні умови, перевага надається природному відновленню лісів, що дає змогу з мінімальними затратами створювати високопродуктивні та біологічно стійкі деревостани протягом короткого періоду.

14. З метою природного відновлення лісів на ділянках залишаються:

зруби з достатньою кількістю життєздатного самосіву і підросту головних і супутніх порід, що відповідають корінним типам деревостанів;

зруби, згарища, на яких проведення заходів щодо сприяння природному поновленню буде достатнім для наступного відновлення цінних порід і формування високопродуктивних молодняків;

зруби в деревостанах, в яких забезпечується успішне порослеве і насіннево-порослеве відновлення (зруби вільхи, верби, осокора в усіх лісорослинних зонах, а також листяних порід у байрачних лісах I і II генерації), а вирощені молодняки відповідатимуть цільовому призначенню.

15. Площі ділянок із задовільним попереднім поновленням після рубки за результатами технічного приймання зараховуються до загальної площі відтворення лісів.

{ Пункт 15 в редакції Постанови КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

16. Площі ділянок із задовільним подальшим насінневим та порослевим поновленням зараховуються до загальної площі відтворення лісів під час технічного приймання та інвентаризації лісокультурних об'єктів.

{ Пункт 16 в редакції Постанови КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

17. На ділянках з недостатньою кількістю або нерівномірним розміщенням природного поновлення господарсько цінних порід лісових дерев і чагарників відповідно до нормативів інвентаризації та атестації лісових культур та природного поновлення, визначених

Міндовкілля, проводиться додаткове часткове висівання насіння і садіння садивного матеріалу головних та супутніх деревних порід. { Пункт 17 в редакції Постанови КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

18. На ділянках у зоні радіоактивного забруднення з рівнем радіації, небезпечним для проведення комплексу робіт, пов'язаних із створенням лісових культур, застосовуються заходи щодо сприяння природному поновленню лісів шляхом механічного обробітку ґрунту та висівання насіння деревних порід. Ефективність цих заходів оцінюється на п'ятий рік після їх здійснення.

19. До заходів сприяння природному поновленню лісів належать:

збереження під час лісозаготівлі життєздатного підросту і молодняка господарсько цінних порід;

догляд за підростом та самосівом після закінчення лісосічних робіт;

мінералізація поверхні ґрунту;

висівання насіння під наметом деревостану; { Пункт 19 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

залишення насінників на суцільних зрубках. { Пункт 19 доповнено абзацом згідно з Постановою КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

20. У разі проведення рубки головного користування на ділянках з наявністю самосіву та підросту головних і супутніх порід технологія лісозаготівель повинна бути спрямована на їх збереження.

21. Штучне відновлення лісів здійснюється шляхом створення лісових культур (залісення) на зрубках, згарищах тощо, на яких природне поновлення головної породи неможливе або відбувається незадовільно.

22. Зруби і згарища повинні бути залісені протягом одного - двох років. Лісові культури, що загинули, відновлюються в наступному році. { Абзац перший пункту 22 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

Зазначені строки залісення можуть бути продовжені за погодженням з органом виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим і територіальними органами Держлісагентства у зв'язку з необхідністю ліквідації наслідків стихії (вітровал, пожежа, посуха тощо). { Абзац другий пункту 22 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 748 ([748-2013-п](#)) від 07.08.2013 }

23. На кожну ділянку після обстеження власниками лісів та постійними лісокористувачами складається проект створення лісових культур або проект природного поновлення, який затверджується власником лісів, постійним лісокористувачем (його філією, представництвом, відділенням чи іншим відокремленим підрозділом).

Форма і зміст проекту створення лісових культур та проекту природного поновлення визначаються Міндовкілля.

Орган виконавчої влади з питань лісового господарства Автономної Республіки Крим, відповідний територіальний орган Держлісагентства розглядає затверджені проекти лісових культур, лісових плантацій та природного поновлення, за результатами розгляду погоджує зведену відомість проектів лісових культур, лісових плантацій та зведену відомість проектів природного поновлення і протягом 10 робочих днів після погодження забезпечує оприлюднення на офіційному веб-сайті зведених відомостей щодо зазначених проектів.

{ Пункт 23 в редакції Постанови КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

24. Спосіб обробітку ґрунту для створення лісових культур повинен забезпечити сприятливі умови для високої приживлюваності та швидкого росту дерев.

25. Хімічний обробіток ґрунту пестицидами проводиться за погодженням з органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями.

{ Пункт 25 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 748 ([748-2013-п](#)) від 07.08.2013 }

26. На свіжих зрубках у широколистяних і змішаних лісах з оптимальними водно-фізичними умовами і без задерніння можливе створення лісових культур без попереднього обробітку ґрунту.

27. Ділянки, виділені під заліснення, повинні бути обстежені на зараженість ґрунту шкідниками коріння.

28. Лісові культури створюються шляхом садіння сіянців, саджанців, дичок, живців або висівання насіння деревних порід і чагарників.

29. Садивний і посівний матеріал перед садінням і висіванням у разі потреби обробляється речовинами для захисту від підсихання, шкідників і хвороб, пошкодження дикими та домашніми тваринами та підвищення приживлюваності і прискорення росту.

{ Пункт 29 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

30. У високогірних районах на малоконтурних ділянках еродованих схилів з дрібнощербуватими ґрунтами та на інших ділянках, на яких обробіток ґрунту і садіння дерев неможливі або недоцільні, лісові культури створюються шляхом висівання насіння дерев.

31. Садіння лісових культур проводять у строки, що забезпечують їх високу приживлюваність і збереженість.

32. Для відтворення лісів використовується:

садивний матеріал, вирощений з відкритою кореневою системою;

садивний матеріал, вирощений із закритою кореневою системою;

садивний матеріал, вирощений з вегетативних частин рослин або шляхом природного поновлення;

насіння деревних порід та чагарників, яке призначене для створення лісових культур і відповідає вимогам, установленим законодавством у сфері лісового насінництва та розсадництва.

Насіння деревних порід та чагарників (шишки, супліддя, плоди) заготовляється на об'єктах постійної лісонасінневої бази та у

високопродуктивних насадженнях відповідно до лісонасінневого (лісокультурного) районування.

{ Пункт 32 в редакції Постанови КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

33. Лісове насіння і садивний матеріал повинні відповідати державним стандартам ГОСТ 3317-90 "Сеянцы деревьев и кустарников. Технические условия", ДСТУ 2980:1995 "Культури лісові. Терміни та визначення", ДСТУ 5036:2008 "Насіння дерев та кущів. Методи відбирання проб, визначання чистоти, маси 1000 насінин та вологості", ДСТУ 7127:2009 "Насіння дерев та кущів. Методи фітопатологічної та ентомологічної експертизи", ДСТУ 8558:2015 "Насіння дерев і кущів. Методи визначання посівних якостей (схожості, життєздатності, доброякісності), ДСТУ 9053:2020 "Насіння дерев і кущів. Посівні якості. Технічні умови". Використання лісового насіння та садивного матеріалу деревних і чагарникових порід повинно відповідати вимогам лісонасінневого (лісокультурного) районування.

{ Пункт 33 в редакції Постанови КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

34. Лісові культури створюються, як правило, з деревних порід, що відповідають типам лісорослинних умов і цільовому призначенню. У схеми змішення лісових культур вводяться також ґрунтополіпшувальні, плодоягідні деревні породи та чагарники. Для поліпшення складу насаджень може здійснюватися інтродукція деревних порід, які мають перевагу над місцевими.

35. Лісові культури хвойних порід створюються з кулісами листяних порід, а в сухих типах лісу - із залишенням протипожежних розривів.

36. У лісових культурах, що створюються на вітроударних ділянках (відроги гір, сідловини, гребені середньовисоких хребтів тощо), частка деревних порід, які не піддаються вітровалам, повинна становити на висоті до 1000 метрів над рівнем моря не менше ніж 50 відсотків, а понад 1000 метрів - не менше ніж 80 відсотків.

37. Чисті лісові культури створюються у разі закладення плантаційних насаджень із скороченим оборотом рубки та в жорстких

лісорослинних умовах, у яких можуть рости лише деревні та чагарникові породи, невибагливі до родючості та вологості ґрунтів.

38. Для досягнення оптимального стану і проектної густоти лісових культур вони доглядаються до віку, після настання якого ділянки переводяться до категорії вкритих лісовою рослинністю земель.

Способи, кратність і тривалість догляду залежать від лісорослинних умов, біологічних особливостей породи, способу обробітку ґрунту, методу створення культур, розміру садивного матеріалу.

39. Порядок та строки освоєння лісокультурного фонду встановлюються під час лісовпорядкування і щороку уточнюються постійними лісокористувачами і власниками лісів у процесі детального обстеження.

40. Лісорозведення здійснюється на:

земельних ділянках, що підлягають консервації і визначені частиною першою статті 51 Закону України "Про охорону земель" ([962-15](#)), шляхом залісення;

рекультивованих землях, галявинах і пустирях;

землях сільськогосподарського та іншого призначення, виділених для створення захисних лісових насаджень лінійного типу;

інших землях, придатних для створення лісів.

Лісорозведення може здійснюватися на землях усіх категорій за умови дотримання вимог щодо використання земельної ділянки за цільовим призначенням.

Лісорозведення не здійснюється на степових, лучних ділянках, болотах і біогалявинах.

{ Пункт 40 в редакції Постанови КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

41. Під час визначення породного складу, змішування і розміщення деревних і чагарникових порід у захисних насадженнях враховуються їх біологічні особливості, взаємний вплив,

природно-кліматичні умови місцевості, а також господарсько-меліоративне призначення створюваних лісонасаджень.

42. Реконструкція насаджень здійснюється шляхом створення суцільних або часткових лісових культур з головних деревних порід.

43. Суцільні лісові культури створюються після вирубування та очищення ділянок малоцінних насаджень (пристигаючі низькоповнотні деревостани, малоцінні чагарники тощо).

44. Часткові лісові культури створюються після вирубування коридорів на ділянках, зайнятих малоцінними молодняками і чагарниками, шляхом введення головної породи. Кількість головної та супутніх порід повинна бути достатньою для формування високопродуктивних деревостанів.

45. У розладнаних захисних лісових смугах реконструкція здійснюється шляхом створення лісових культур куртинно-груповим і суцільним способом.

46. Лісові культури на ділянках реконструкції малоцінних насаджень створюються так само, як звичайні лісокультурні об'єкти.

47. Роботи, пов'язані з відтворенням лісів, підлягають обліку та оцінці якості.

48. Облік та оцінка якості робіт, пов'язаних з відтворенням лісів, проводиться постійними лісокористувачами і власниками лісів на основі матеріалів проектування, технічного приймання робіт із створення лісових культур, технічного приймання природного поновлення, інвентаризації лісових культур, атестації незімкнених лісових культур тощо.

49. Технічне приймання робіт з відтворення лісів проводиться у разі створення лісових культур методом садіння у десятиденний строк після їх виконання, а у разі створення лісових культур методом висівання - не пізніше одного місяця.

Якісні та кількісні показники робіт з відтворення лісів установлюються щороку в осінній період під час проведення:

інвентаризації лісових культур і природного поновлення;

атестації лісових культур і природного поновлення.

Якісні та кількісні показники у разі переведення площ лісових культур і природного поновлення у вкриті лісовою рослинністю землі встановлюються під час проведення атестації лісових культур і природного поновлення.

{ Пункт 49 в редакції Постанови КМ N 1410 ([1410-2022-п](#)) від 20.12.2022 }

50. Результати технічного приймання та інвентаризації лісових культур, відомості про природне поновлення постійні лісокористувачі та власники лісів заносять до відповідних форм технічної документації.

51. Вимоги до проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів і форми технічної документації затверджує Міндовкілля за поданням Держлісагентства.
{ Пункт 51 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 748 ([748-2013-п](#)) від 07.08.2013, N 1065 ([1065-2019-п](#)) від 04.12.2019, N 826 ([826-2020-п](#)) від 09.09.2020 }